

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Ясен Захариев Захариев, преподавател в департамент „Философия и
Социология” на Нов български университет
върху

**научните трудове за участие в конкурс за заемане на академичната
длъжност професор, област на висше образование 2. Хуманитарни науки,
професионално направление 2.3. Философия, обявен в ДВ бр. 93/26.11.2019 г. с
кандидат доц. д-р Лилия Александрова Гурова**

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания

От направената справка е видно, че кандидатът отговаря на минималните национални изисквания по чл. 26 от ЗРАСРБ за заемане на длъжността професор в професионално направление 2.3. Философия. Кандидатът има много повече от необходимия брой точки в определените от закона групи от показатели.

II. Изследователска / творческа дейност и резултати

Изследователската дейност на Лилия Гурова, която има отношение към конкурса, е логично продължение на нейните проучвания през последните 30 години. Лилия Гурова е сред отличните и добре разпознаваеми български изследователи в областите на епистемологията, философията на науката, философията на съзнанието и когнитивната наука. Множество международни публикации, участията в различни международни форуми и специализации свидетелстват за дейност и признание, които надхвърлят националните ни граници. Резултатите от тази дейност са ясно видими, но и трудно обозрими в рамките на това становище.

Искам да отбележа един важен и оригинален акцент в дългогодишната работа на Лилия Гурова. Това е нейният траен интерес към историята на философията в България. Този интерес е преплетен с проучванията ѝ в изброените по-горе тематични полета. Благодарение на този синтетичен подход обединяващ история на философията и епистемология Лилия Гурова има множество приносни изследвания върху теоретико-познавателните идеи на български философи като Димитър Михалчев, Сава Петров, Аристотел Гаврилов и др.

По-нататък ще се съсредоточа основно върху монографичния труд на Лилия Гурова „Обяснение, разбиране и извод“ (2019), представен във връзка с конкурса.

Централният въпрос в монографията е: „Какво отличава добрите от лошите обяснения в един по-общ план“? Амбицията на автора е да търси отговор на въпроса не в самото обяснение, а в резултатите от него или по-конкретно в *„изводите, които то ни позволява да правим за обяснявания обект и неговите връзки с други обекти“*.

Това, което прави добро впечатление, е не само ясно изразената цел на изследването, но и по-широкият контекст, в който то е поставено. Авторът маркира основните моменти в развитието на своя дългогодишен интерес към проблема за причинността в неговите философски, психологически и научно-методологични измерения.

Първата част очертава контекста на проблема за научното обяснение и основните теоретични позиции по него, освен една. Тази част е всъщност само подготовка за модела, който Лилия Гурова предлага като алтернатива на така наречените от нея „класически“ модели на обяснението от „епохата“ на Хемпел. Предложеният и развит в следващите две части инференциалистичен модел е алтернативата, която авторът защитава. Тук са основните акценти и приноси на изследването.

Основната разлика на инференциализма спрямо традиционните обяснителни модели е, че научното обяснение се валидира чрез своите резултати (т.нар. инференциален принос), а не чрез структурата си. Следва да се отбележат нормативния и прагматически елементи при този теоретичен завой в анализа на научното обяснение. Изследването се отмества от същността и природата на обяснението *per se* към въпросите за неговите резултати и оценки. Независимо от възможните модели на научното обяснение важният въпрос всъщност е дали тези обяснения вършат работа, дали са добри или лоши. Това ни насочва към целта на изследването, заявена в уводната част – да се разбере кое отличава добрите от лошите обяснения?

Доброто обяснение според инференциалистичния подход на Лилия Гурова води до изводи и разбиране, които надхвърлят съдържанието, заложено в самото обяснение (с. 105). Интересен въпрос е откъде идва и как се верифицира тази познавателна „добавена стойност“ на доброто обяснение за разлика от лошото? И само от обяснението ли зависи достигането до съответен валиден извод? Тук може да се направи връзка между инференциалния и прагматистичния модели на обяснението, с тази разлика, че при инференциализма понятието „контекст“ и „успешност“ се конкретизират и формализират. Последващите изводи се оказват критерий за успеха или неуспеха на

едно обяснение, а те самите необходимо трябва да бъдат правилни или „коректни“: „За да имаме разбиране, изводите, които обяснението позволява трябва да са коректни“ (с.123).

Впечатляваща е задълбочеността, с която моделът се прилага към отделни проблеми в различни научни области. Разбира се приложението на един модел към различни частни случаи може да бъде безкрайна задача. Поради това тази част е отворена за допълнителни изследвания, което и обяснено в послеслова към книгата.

III. Учебна и преподавателска дейност

Учебната и преподавателска дейност на Лилия Гурова е не по-малко впечатляваща от изследователската ѝ работа. Хорариумът от курсове на български и английски език далеч надхвърля изискванията на НБУ. От електронното обучение в Moodle до индивидуалните консултации със студенти и докторанти, работата на Лилия Гурова в тази категория е образцова.

IV. Административна и обществена дейност

В тази категория кандидатът също надхвърля всички изисквания – от 1999 г. насам Лилия Гурова е била последователно директор на програма, ръководител на департамент, заместник ръководител на департамент и директор на програмен съвет.

V. Мнения, препоръки и бележки по дейността и постиженията на кандидата

Бихме могли да обобщим инференциалния подход на Лилия Гурова при анализа на обясненията накратко така: по изводите ще ги познаете. Според мен би било по-удачно да се използва старата прагматистка терминология, която разграничава истинните твърдения, в това число и изводите, на успешни и неуспешни, вместо на „добри“ и „лоши“. Разбира се това е терминологичен проблем, който е изцяло в ръцете на автора и той по никакъв начин няма отношение към високото качество на анализа в изследването.

Представеният монографичен труд не само дава отлични обяснения на поставените проблеми, но и очертава оригинален подход за тяхното решаване. Съвсем очаквано е то да поставя и провокира към допълнителни въпроси. Възможно ли е лошо

обяснение да даде добър резултат (валиден извод) и обратно – добро обяснение да доведе до невалиден извод? Каква е разликата между научно обяснение и дефиниция? Една от предпоставките на инференциалния модел е, че „разбирането ни за който и да е обект се проявява в изводите, които сме в състояние да направим за него и неговите връзки с други обекти“ (с.115). Всички обяснения ли предполагат извод?

Съгласен съм напълно с изброените от кандидата приносни моменти, които е безпредметно да повтарям тук в детайли.

Заклучение:

Като имам предвид изложеното до момента, изказвам твърдото си становище, че кандидатурата на Лилия Александрова Гурова за заемане на академичната длъжност професор в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.3. Философия, е повече от убедителна, поради което и напълно я подкрепям.

Дата

Изготвил:

23.03.2020

/Доц. д-р Ясен Захариев/